

VII, 2. — Ponatisnjen je Kerst per Savici v Novicah l. 1844 št. 29—35; popravljen in nekoliko pomnožen (pr. str. 188: Bogu sim večno čistost obljubila, — In Jezusu, in máteri Mariji . . .) v Poezijah str. 168—191. —

Leta 1837 je popeval Dr. Prešérn spet po „Illyr. Bl.“, kjer se v Nro. 9. nahaja po nemški (13 zložni) sonet — s prvim in poslednjim razstavkom na pr.:

Resignation.

(Aus dem Pohnischen des Adam Mickiewicz.)

Wer ohne Erwid'ring seufzt, gross ist das Unglück dessen,
Noch grösser dessen, den das leere Herz langweilet;
Doch mit dem grössten Unglück scheint mir der theilhaft,
Der nicht mehr liebt, dass er geliebt, nicht kann vergessen.

Sein Herz gleicht einem Tempel aus vergang'nen Jahren,
Der öde, durch die Zeit verfallen, wo nicht thronen
Die Gottheit will, und Sterbliche nicht dürfen wohnen.

Nr. 19 je brati balada: Zdravilo ljubezni (Ljubimu ljub'ca, lepote cvet — Vmerla je stara osemnajst let . . . v. Poez. 53—56); Nr. 38 pa Sonet (v. Poez. 157) nemški in slovénski:

Aufthun wird sich, wenn das Gericht
vollendet,
Der Himmel den Erwählten; all' sein
Segen . . .

Odperlo bo nebó po sodnim dnevi
Se zvoljenim; svit glorje nezrečeni . . .

Zemljepisje in zgodovina v ljudskeji šoli.

(Dalje cf. I. 13. t. 1.)

Po tem zgledu, kakor je tukaj Celje popisano, naj se popišejo tudi druga mesta po Slovenskem, recimo: Maribor ali Ptuj na Štajarskem, Ljubljana in Rudolfovo na Kranjskem, Gorica ali Terst na Primorskem; najprej naj učenci poznajo svoj rojstveni kraj, mesta in kraje po domači deželi! — Ker pa berilo, namenjeno ljudskim šolam za otroke od 8.—12. leta ne more prinašati vsega, razume se samo po sebi. Tukaj se kaže spretnost in previdnost učiteljeva, ako zna odbrati otrokom, kar je najbolj zanimivega v deželi, kar jim je najbolj poučljivega in koristnega. A rekel bode marsikdo, zakaj je ravno Celje popisano, saj so na Slovenskem še druga bolj važna mesta, n. p. Ljubljana, Gorica i. t. d. Kar se prvega tiče, sem že povedal, da je Celje v zgodovini zanimiv kraj, kar pa drugo zadeva je pač naravno: pisatelji tega berila bivajo na Štajarskem, njim so domači kraji bliže kakor tuji, zakaj niso Kranjci berila sestavili, potem bi bili pa lahko opisovali Ljubljano, Kranj ali kako drugo mesto. Na tem ne stoji, ali se opiše ta ali un kraj, samo gledati je, da se tako izgledno popiše, kakor je tukaj Celje. Rekel sem pa že poprej enkrat, da naj se tudi učitelj po selskih šolah ozira na zgodovino svojega kraja.

Farni arhivi, ljudske pripovedke mu bodo podajale dosti gradiva, treba je le skerbi za pravo izomiko in izobraževanje naroda, in vedrega, bistrega duha, ki ne miži z odpertimi očmi. Potem bo vse šlo.

144. b. v. opisuje „Ptujsko polje“. Ko bi bili Kranjci pisali to berilo, bi bili ne mara raje opisavali „Soriško polje“. Od Soriškega polja bi bili lahko povedali, da je pri cerkvi sv. Uršule lipa s tremi verbovi, po kervavih vojskah se bodo pod njo sešli trije, ki bodo mir naredili. Pa še veliko drugega bi bili lahko od Soriškega polja povedali, n. p. da ga Sava obrobkuje, Sora pretaka, da ga sv. Jošt in Šmarina gora čuvata, pa glejte, tega in veliko drugega svet ne bo zvedel. Kdo je temu kriv? — Pa pustimo šale; ptujsko polje je zgodovinsko zanimivo; po tem polji so se valila in dervila ljudstva v času narodovega preselovanja, tam stoji blizu Ptuja cerkev na malem in nizkem griču; ljudska pravljica ve povedati, da je kralj vojskovodja zapovedal svojim vojakom, naj vsak vzame pest persti in jo verže na zaznamovani kraj, in toliko je bilo vojakov, da je postal iz te persti hribec, na kterege so postavili cerkev. Kdo je bil ta kralj, ljudska pravljica ne pove, kaže nam pa vendar strašen naval vojskinih trum, ki so derle čez to polje.

145. vaja opisuje „goro Obir“ orjak. — Tukaj ima učitelj priliko, da omeni Karavank, ki spremljajo na Koroškem Dravo od sv. Jakoba do Abolič, pa delajo dalje tudi mejo med Koroškim in Kranjskim; predgorja so drevnata, in v njih se koplje svinec. (cf. vojvodstvo Koroško; spisal J. Erben; izd. in založ. Matica slovenska v Ljubljani 1866.)

146. b. v. „Cirkniško jezero“ je kratek popis jezera, ki ga menda ni enacega na svetu? Ako pa človek pozna Notranjsko, njega gorovje, in vidi tam kadunaste doline, prepriča se, da to čudovito jezero ni drugega, nego izliv jezera v tmuni skritega, kedar je notranje (skrito) jezero polno, t. j. da voda do verha pride, izlije se v Cirkniško planino, kedar se pa voda znotraj zniža, odteka vnanja voda v hrib (po požeralnikih) nazaj, in ravnina, poprej pod vodo, postane suha. — Naravoslovje nas poučuje „o ravnotežji in gibanji“ kapljivih teles. Učiteljem ni neznano delovanje natege (Saugheber), in ravno to delovanje nam razjasnjuje padanje vode po letu v Cirkniškem jezeru. — Na Notranjskem (v Suhi Krajin) je več krajev, v katerih je voda globoko v zemeljskih jamah; ob suši, ko vsahnejo mali viri, morajo tam ljudje daleč v zemljo hoditi ter vode iskati. Notranjski svet krije res zemeljska čuda, a ljudje bi bili veliko bolj zadovoljni, ko bi vode po verhu tekle, tako pa vse poveršne vode žejni Kras popije, ter ljudem ne privošči kapljice vode; še le unstran hriba se na enkrat pokaže znatna voda; enaka skopemu bogatinu zakriva svoje zaklade, in ko jih dalje ne more skrivati, razkaže jih svetu, kakor skopuh svoje premoženje ob smertni uri.

147. b. v. obravnava „Savo“. Učitelj na Kranjskem bode o Savi več povedal, kakor tam bere. (cf Spisje Praprotnik. št. 33.) Berilo pravi: prav čuden dotok Savi je „Ljubljanica“. Radoveden otrok bode tu gotovo vprašal „zakaj“ in učitelj bode imel priliko govoriti: o Postonjski jami, o Cirkniškem jezeru, o Ljubljanskem močvirju. (To velja posebno šolam, ki so blizu dotokov „Ljubljanice“.)

V treh verstah omenja ta vaja tudi nekdanjega brodarenje po Savi. — Ako se ta berilna vaja obravnava po šolah v savinski dolini, omenja se lahko, da še dan danes les plavijo po Savini in Savi v Slavonijo in še dalje. Otrok bode šel s domačim potokom, z domačo reko v Savo, in po ti naprej na Horvaško, Slavonsko proti Belemgradu, ki se opeva v domačih narodnih pesmih. Konečna pesem „Dolenska“ nam kaže razliko med Gorenjskim in Dolenjskim, na Gorenjskem planine, na Dolenjskem pa vinske gorice. Napev ti pesmici je lahek in velja za stopanje v taktu (Marschtempo). Berilo, tako obravnano, vabi in mika mladino.

„Drava, Sava in Soča“ je naslov 148. ber. vaji, ki nam v sliki kaže tek teh vodá. — Drava ima najdaljši tok, ona se tedaj prva poda na pot, za njo pride Sava, ki v svojem gornjem teku vse hoče podreti, po Hrvaškem pa tiho in potuhnjeno leze, Soča pa dere po globoki skalnati strugi kakti razjarjena hči sivih planin, upokoji se v furlanskih ravninah in prva pride do morja.

149. b. v. „Kras“. Tukaj morda ne bode odveč, ako učitelj pove od „Krasa“ v ožjem pomenu, pa od „Krasa“, ki se razteguje iz Kranjskega v Istro, Dalmacijo, v Hercegovino in Albanijo, kar geologi povzamejo pod imenom „kraška tvorba“ (Karstformation). Ta tvorba se začinja na Kranjskem precej za Verhniko, k nji pripada velik del Dolenjskega ob virih Kerke in Kolpe. — Znano pod imenom Suha Krajina — in vse Notranjsko. Sicer se vjema ta berilna vaja z onim, kar se je poprej govorilo pri 146. in 147. vaji.

150., 151. in 152. so pravljice, kakoršnih ima vsak kraj — menda povsod na svetu — svoje. Ljudstvo vse nenavadne stvari v naravi pripisuje uplivu dobrih ali zlih duhov, zemlja tu ali tam je postala pusta, nerodovitna zaradi hudobij tega ali unega ljudstva v kraji, „hudičev gozdič“, ki je nastal zaradi terdoserčnosti svojega gospodarja“ (cf. pri Nemcih „Teufelsmauer, Teufelsgraben“ i. t. d.). (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Papeževa enciklika. Najvažnejša novica pretečenih štirinajstih dni je pismo sv. Očeta Leona XIII. do vseh škofov in vernih vesoljnega sveta dne 30. septembra t. l. Sv. Oče določijo dan 5. julija za praznik sv. Cirila in Metoda za ves katoliški svet; pismo s katerem to oznanjajo, je polno hvale apostolske